

JAK NA INTERPRETACI BÁSNÍ

Nejdříve je třeba si báseň pečlivě vybrat. Je lhostejné, jestli si vyberete text známého básníka či básnířky, nebo někoho pohybujícího se mimo hlavní proudy literárního dění. Důležité je, aby vám byla báseň blízká, abyste jí rozuměli (souzněli s ní). Často je také lepší vyhnout se notoricky známým „čítankovým“ textům, které se vám mohou hůře interpretovat, neboť jejich výklady jsou už natolik zažitě, že se od nich nedokážete odpoutat.

Když máte vybranou báseň, můžete se pustit do interpretace. Báseň si vždy několikrát přečtěte, nespěchejte, klidně ji čtěte nahlas, ať plně zazní všechny hlásky a můžete lépe vnímat i rytmus, pokud s ním autor či autorka pracuje.

Poté si zkuste formulovat, čím se báseň zabývá, co sděluje, jaká je její hlavní myšlenka (může to být jen obraz okamžiku, může jít o zachycení pocitu, nemusí vždy jít o vznešené filozofické téma).

A pak už si můžete postupně skládat jednotlivé obrazy. Někdy je celým obrazem strofa/sloka, jindy je to jen verš, záleží na konkrétním textu, který si vyberete. Nesnažte se však být v interpretaci jednotlivých obrazů doslovní, pracujete s metaforami, zapojte svou vlastní obraznost. Všimněte si barevnosti, tvarů, s nimiž autoři pracují, vnímejte zvuk i jednotlivé hlásky (zda jde o slova znějící příjemně, nebo naopak). Všimněte si ne/využívání interpunkce nebo velkých a malých písmen. I takové drobnosti vám mohou často pomoci lépe pochopit lyrický subjekt. A nezapomínejte, že interpretace je vždy založena na textu, nesnažte se do básní vkládat obrazy a slova, které v nich nejsou.

Jako příklad uvádíme báseň Pavla Rajchmana ze sbírky *Dny ze dna* (Triáda 2017), která je bezejmenná.

Pod sněhem
dřímá pavouk
jeho duše
je vzhůru
Věřící lidé
nevěří
že pavouk
má duši
Nevěřící lidé
si myslí
že pavouk
je mrtvý
Já si myslím
že duše
pavouka
je má
duše
a má duše
že je
duše
pavouka
A také si
myslím
že člověk
je návnada

Tato báseň by zdánlivě mohla být o pavoukovi, který si užívá zimního spánku. Jenže pavouk je jen metaforou nás lidí, především našich duší. K tomuto splynutí dochází v druhé polovině básně: „že duše / pavouka / je má / duše / a má duše / že je / duše / pavouka.“ V básni tak lyrický subjekt popisuje sebe ve světě, který nikdy není jednoznačný. Někdo věří v pavoučí duši, někdo v ni nevěří, ale podstatné je, v co věříme my. Člověk je vlastně pavoukovi podobný, zatímco on dřímá pod sněhem, naše duše dřímají v nás, v

našich tělech. Je jen otázka, jestli někoho pustíme do bezpečí neviděného úkrytu. Stejně jako pavouk může být návnada, i lyrický subjekt věří, že člověk je návnada, je tedy zranitelný, zvláště na duši. Báseň je tak vystavěná na kontrastech víry a nevíry, křehkosti a něhy (duše) a drsnosti (okolní svět, pavouk jako ne příliš líbivé stvoření), světla (sníh, víra) a temnoty (pavouk, skryš, nevíra). V závěru však lyrický subjekt vše spojuje v jedno.

Pokud bychom se zaměřili na to, jak je báseň „udělána“, jako první nás do očí udeří krátkost jednotlivých veršů. Jsou dvou nebo jednoslovné, takže každý verš je ještě více zdůrazněn. Jednotlivá slova čtenáři vnímají s větší naléhavostí, jsou autorem nuceni se u každého o trochu déle zastavit, popřemýšlet nad nimi a číst pomaleji. Zároveň v nás může tato „rozsekanost“ evokovat představu mnoha jednotlivých obrazů střídajících se poměrně rychle za sebou (podobně působí třeba celostránkové celky a na druhé straně mnoho menších okének na stránce v komiksu). Zase se tu objevuje kontrast mezi zpomalením a zdůrazněním při čtení, a naopak zrychlením při vizuálním zpracování jednotlivých obrazů.

Koneckonců, jakou vizuální podobu tato báseň dostala, můžete vidět na stránkách on-line televize [lucernaTV](#), kde ji pod názvem *Pod sněhem* zpracovali studenti našeho ústavu. K vizuální interpretaci jim posloužily pouze 4 obrazy. Natáčeli úmyslně v „užším“ formátu 4:3 (stísněnost, zranitelnost) a střídali obrazy natočené ve dne a v noci (zmíněné kontrasty).